

stvorili takovo državno-pravno uvjete, koji su zajednički uz povoljan državno-pravni položaj za svu budućnost slobodan, neprekidan i nepropan razvoj njegove narodne individualnosti, njegovu javno i privatno. Bilo za to, njegova je dužnost, da poput ostalih prosvjetljenih naroda svrada — u pogled na sinove istog plemena, koje je sudbina zavela izvan njegovih granica, te ih dovela u suodnost stranog elementa, kojemu je našo plemo nepoštudno, pa bi ga rado, kad ga već ne može potisnuti iz svoje bližine, razmarudno i u prosvjetiti zastari.

Takovo naše braće nalazimo u susjednoj lipopj nu ubogoj Istri. Tamo živi oko 270.000 ljudi, od kojih je od 180.000 Hrvata i oko 60.000 Slovenaca. Te hiljade našo jednokrvna braće b. o. se ondjo u očajnoj borbi za narodni obstanak. Talijani svojataju tu zemlju kao eminentno talijansku; hiljadama naše braće prieti smrt od valova talijanske poplave.

Naslo se je moralo se je naći rodoljuba, koji ojetiš, da su i po Bogu i pravu zrani, da ovaj sirotinji pomognu. U tu svrhu, kao ustak talijanskomu društvu osnovao „društvo sv. Cirila i Metoda za Istru“.

Svrha je ovomu društvu, kojemu je Pula sjedište, podupirati i pospješivati hrvatsko školstvo u Istri na katoličko narodnomu temelju. Zato društva utemeljuje i uzdržava trajne i povremene škole sa hrvatskim ili slovenskim naukovnim jezikom ili pomoću k tomu, postavlja učitelje, daje podpora i nagrade, izdaje primjorne spise i knjige, drži svoju skupštinu i pounu zabavio sastanke na zgodnim mjestima u Istri. Društva se uzdržava primosiuna članova, darovima nečlanova i zapisima. Članovi su utemeljitelji i godišnjaci.

Kako je društvu plemenita svrha, a srećna vrsta čedna, to su mu oči uprtovano na nas; uvamo vaju za pomoć, kao što vaju svuda, gdje ima Hrvata ili Slovenaca, gdje ima u obće Slavena. A zar mi da dopustimo, da njihov glas ostane glas apijudega u pustinji? Ne. Mi smo uvjereni, da je svaki novčić, koji doprinšamo za apas narodnosti, jesika i prosvjetu braće naše, da je doprinešao za napredak naš vlastiti.

Na nas je u prvom redu, da očuvamo od propasti našu braću u Istri, na nama je, da nas ne bude i onkraj groba pratio prokurlovo potomstvo, što smo se nehajno i nemara pomogli braću satri; na nama je, da se naši sinovi ne budu stidili uspomene svojih neharinih otaca.

Obuzati tim čuvstvom, dužnost nam je odvezati se bolnomu vapaju naše nam braće iz Istre, dužnost je svakoga nas, da i tom zgodom prineso svoj obol na oltar svoga multkrotnoga naroda.

Svaki domoljub, koji želi sreću i napredak svomu narodu, dužan je, da pridupre to društvu bud kao član bud kao darovatelj, jer timo i sa gledišta obće čovječjega podupire prosvjetu kao takovu, a sa gledišta patriotskoga specifično prosvjetu svoga naroda. Da u tom ne ima

u njoj uprav je mjesto, gdje je taj veliki apostol dao život za nauk, koji je po svietu širin. Ima tu stup o koji bijaše sv. apostol privezan, prije smaknuća. U toj istoj crkvi su tri vrutka žive vode, koja protokolu iz zemlje, na onih trih mjestih, kojih se je dotakla sv. Pavla glava, otkaditai od tiela, kad ju odjedo krevički mač. Ostuda i imo tomu mjesto, koje je sada Opatica Trapista. Još su druga drvo crkve, od kojih je jedna savim prosta i bez nakite, što je riedko u Rimu, u kojoj obavljaju sv. čine radišni u mudaljiivi trapiste.

Ta krajina bijaše u rimskoj okolici poznata radi slaba zraka, ali otkad se ti zaslužni redovnici ovdje nastaniše i sve zagajise mnoštvom eukaliptusa, otkad se već ne zna ni za groznicu, ni za slabi zrak.

Vrađujući se u grad, oostom ostijskom, malo prije nego udješ na vrata sv. Pavla, opaziti ćeš s desno strano oostu malatnu kapelicu, koja je podignuta na mjestu, gdje se zadnji put poljubilo poglavico apostola sv. Petar i Pavao.

Kad smo evo u kratko obašli i promotriti sva poglavitiya mjesto, koja nas sjećaju tih velikih svetaca, rastajmo se u onom putovanju od njih, i to uprav na ovom istom mjestu, na kojem se i oni rastadoše, da mučeničku smrt podnesu recimo u pouzdanju: Dajte veliki božji ugodnici, da i u naših srcih utraje ljubav svo do zadnjega daha. Na koje nas muke snašlo, i a kojegod strane one došlo, dajte da ih podnesemo u ljubavi a ne u mrznji; jer koji vriednost bi imalo i najteže muke, kad naši bilo zaslužono kršćanskom ljubavju?

nikakva strančarstvu, nego samo čisti čin domoljublja, dokazom nam je, što nam ovo isto jednako preporučaju svi prijatelji naroda, što nas složno i jednako ovako pozivaju svo domaćo novine svih bojah i političkih stranaka.

Svakomu je na volju, da podupre proma svojim silam. Zar da želim onaj novao, što ga dajemo u svrhu tili plemenito, otačbaničko? Pogledajmo druge narode, kako su poštivotni, kad im je pojsješiti svrhu prosvjetno, kulturo svoga naroda. A zar nam treba oklatantijega primjera od Talijana. Oni s odušovljenjem podupiru svoje društvo „Loga nazionale“, komu smo napomenuli njegovu svrhu. Zar da onda nas se može potaknuti poštenje, ljubav i dužnost prema svomu narodu? Osvietimo su dakle u oči ošte pogublji našu braću, sabirajmo i podupirajmo „društvo sv. Cirila i Metoda“. Timo ćemo svemu svietu dokazati, da su nam najvećom svetinjum: narodnost i jezik materijski.

Pogled po svietu.

U Tratu, dan 27. septembra 1898.

Austro-Ugarska. Za dno 10. oktobra snazvano je carevinski vieće. Po ustavu dužno je ministarstvo podati razlogo, radi kojih je proglašeno u Češkoj iznimno stanje. Radi toga očekuje se obćenito, da će biti vrlo burne već prve sjednice carevinskoga vieća, jer će zastupnici češkoga naroda bez dvojbe žestoko navaliti na vladu, a valda staviti i predlog, da se postavi ministarstvo pod obtažbu.

Ovih dana bijaše imenovan general Krieghammer ministrom rata. Novi ministar rodio se je u Moravskoj a odlikovao da se je u ratu proti Italiji.

U kraljevini Češkoj postupa se vrlo strogo sa pojediniimi osobami, koje su sumnjive, il koje su zatečene u kakovu prekršaju. Zatvoreno je jur više osobah, osobito mladića, a u zadnji čas doznajemo, da će zametnuti izstragu proti dr. Juliju Gregru i proti uredniku „Národnih Listy“. Mladočekski zastupnici, da će u carevinskom vieću postaviti više interpelacija i nastojati, da se razvlače razprave. Zastupnik Masaryk položio je mandat.

Obćenito se razpravlja o pitanju, kako će glasovati Hohenwartov klub o iznimnom stanju, uvedenom u Češkoj. Nas zanima napose, kako će glasovati hrvatski i slovenski članovi toga kluba. Glavna slovenska i hrvatska glasila zahtjevaju, da naši zastupnici glasuju proti iznimnom stanju il da izadju iz kluba.

Dne 25 bijaše otvoren ugarski sabor, koji će imati, da razpravi vrlo važnu zakonske osnove vjerozakonskog sadržaja. U prvoj sjednici interpelirali su vladu radi odgovora Njeg. Veličanstva nekojim madjarskim deputacijam prigodom velikih vojničkih vježba u Kisegu.

Ovih dana preminuo je u Djakovu poznati predsjednik hrvatskoga sabora Mirko Hrvat. Opozicionalne novine odušile su ga oštro kao političara. Pripadao je madjarskoj stranki.

Srbija. Kralj Aleksander vratio se sa svog putovanja po kraljevini u Biograd, gdje bijaše svečano u čekan. Po najnovijih vijestih sastao se jučer mladi kralj u Opatici sa svojim otcem, razkraljem Milanom.

Franczeška. Pripreme za doček ruskoga brodogojca u Toulou napreduju orijaški. Zastupstvo grada Pariza zaključilo je potrošiti preko tristo hiljada franaka za doček i svečanosti na čast ruskih častnika u Parizu.

Italija. Ministar pravosudja Santamaria dno je odstavku, jer nije zadovoljan an ponašanjem ministarstva u poslu prevara il krađja u talijanskih bankah. Reč bi, da je zapleteno u tom nočistova poslu više odtičnih osoba,

to da će ministarstvo sve zabašuriti, proti čemu je ustao ministar pravosudja.

Njemačka. Posljednje doba izmionišo si cesar Vilim i bivši kancelar Bismark više brzojava, to se obćenito govori, da će se cesar sa knezom izmiriti. To da je želja vlade i njemačkoga naroda.

Pirana i Jurina

Er. Danko si čuja Jure, da čemo brzo imat školu u Kaštelu?

Jur. Ma, hvala Bogu, da bimo kada već, da se i mi kaj navadimo, da ne budemo za sel'n sturlovi i s glavom u vriedi.

Er. Ah povidaju, da se nemaru složiti svi komunitati u kojemu jeziku bi se imalo vadit diou u školi. Jeni da drže za slavo a drugi za talijan. Kaj biš pak rekā ti na to?

Jur. To je, dragi moj, jako lahko odlučit. Da bi bilo u Kaštelu svo amni Talijani an but bi morala bit i škola talijanska, ali buduo čemo mi i dice naša Slavi, zato bi imala bit i škola u našum slavonskem jeziku. Tako i leja govori.

Er. Vidim i ja, da je tako pravo. Ali šiori iz Buj i Pirana, da nete tegu, zašto da imo i mi svi Hrvati postali.

Jur. Dragi ti, puati da Bujos i Piranco. Oni ako su Talijani, neka budu. A mi ljubimo naš materijski jezik i u njemu neka se naša dica vade. Drugoje neto se navadit ni jeno ni drugo, nego te oštat baš za sel'n sturlovi kako i prije.

Jur. Ma se je razjadia Miho na pre Zvana, ter mu je rekā, da je on „k a štigo di Dio“.

Er. Ču mu je ča slabega učinia moj km? Jur. Niš, koliko ja znam, legu se valjda jadi, da ga on nepozdravila više sa „h valjon laus i Marija!“

Er. Ha! ha! ha! ča je postā Miel takov svetao?

Jur. Mora postati per forea, kad mu tako lipu sviti svitlost svetačka iz Pule.

Er. Sad te pravo kapim, Juro!

Jur. Znaš još kakovu?

Er. Čekaj da se spomenem!

Jur. Daj daj ter ona od Matića i druga mu je kratka.

Er. Ben dobro. Morda ča pod. Ala!

Skupa:

Rano rani delija Matija U koga je šarona unantija, Rano rani konju neda mira Da okusi vudijanskoga pira.

Al je Mati loša erida bila, Na viri ga braća privarila: Virna braća Bumburi, Kenjoli i Perojci malo kad veseli.

U Vodnjanu gradu bijelomu Bijelomu ali bumarakomu, Sastala se sva sila Latina Da pošalju u Boš Polozina.

Kada li je za vedovom bilo Ter se vina mnogo već izpilo, Pragovori junak iz Šišana Mrk delija, ali ne bez mana:

„Bratjo moja, latinski šiori, Čujte št: Vam stari muž govori: Nj' se zbito što se oku čini, Nit medj nami jonu sve Latini!“

Ja tu vidim nemalo junaka Vrlo dobrih, ali šaronjaka, Kad su s nami, kažu da su naši, Kad su doma, nisu Talijanski.

Po svim selim na Puljđini slavnoj Našuj lipoj zoveli starodavnog, Sve hrvatski misli i govori I Hrvatekaj jni su u odori.

Pa i žono tih nau prijatelja Nepoznajju neg' hrvatskih žolja, A kad od nas kuji k njima ide, Bogme valja hrvatski da znado.

Ja Vam kažem da to dobro nije, I da tako već biti nesmija: Bože Bogu a vragu njegovu, Nami namo, Hrvatim njihovio! Ljute striele iz šišanske kule Gorko jesu niko oštinu; Jedan vieć, a drugi se brani Treći skoči i u lip je vani.

Al najgoro bilo je junaku Mali našem, vriedom šaronjaku; Bilid ko krpa nezna što će više Jer ga braća tak' oaramotise.

Aj Matiću, gladan mi no bio, Zasto si se star polatinio? Slabo za to, da t' je žona čula Što sve izbači ta šišanska kula!

Jur. Za drugi put, nauči onu od Tono: „Veseli se Čoto malo ravna“.

Er. Čemo vidit. S Bogom!

Jadranskomu moru.

Spjevao Nadan Zorlin.

Poput sinjo nodoglutne ravni Predomom se storoš slavno more! S tobom kraji čeluju se travni Bujna polja i visoka goro...

Kō u krilu svemogućeg Boga Šuštod, šumed, valja ti se val — Kad to motrim stavu rođa moga Njegovu čitnu biedu, njegov jal.

Stoješ danas tvojuj na obali U prolom ti davnu miš tvali, Kad smo tebo „našim morem“ zvali, Kad nas griđ žar sloboda svoti.

Preko tvoga čista, rjivna lica, Vozio su lipih ladja broj, Bila to je „naša mornarica“ Uvjek spremna kliknut vragu: stoji!

Slavna, more, bjehu tad vromona, Veselo si plakā no žalo; Još nebjako „krunu ugrabljena“ „Lipjoj Miri“ od pruđorne hale.

Iz junačkih orila su gradit Voljna pjesmu sa gramoran sklad — O nas Turđin razbijō so hudi, Pošivō nas Rim u Carigrad.

Uminuše ljeta i vikovti, Nema krune, žolja ni u šona . . . Tvoji sve već dižu su valovi Nebo sve već tmuri se i sjava —

Već stajčeja zlatu krunu traži „Lipja Mare“ traži žolio, mađ . . . Rod njih svojo mišio si snaži Kō da nokom sprema slom i plač.

Rikni, more, valovo pokreni, Svui moć svaju užasnu pokupi, Prako svojih medja se zarani Na šlinike i tirane ti opi: Mođ i silu na viko im smilavi —

Pak za nas čo lipjdi dati prit, Zaujat „Miri“ kruna ča na glavi „Našim morem“ opeta ču bit. —

Bježi suzo . . .

Na spomen se spimen reda Prolog doba zlaćanog, Od boli mi strop puca Bježi suzo s oka mog!

Zalud, kad je groblja gledam, Pa me mori orni jad, Tā pod onim malim križom Zakopaše moju nad.

Zakopāše majku mruju Već jo davno, davno tom . . . Čemu plukat? druga nada Ostaje mi mili dom.

Vaj i njemu smetnu sviodu Tudiu kleti puli već — Črnomo kliču: rod hrvatski Mora pasti, u grob led!

Bježi suzo — ustaj rode, Zora puca — nioi rob, Izakopna raka za te, Nek u ljnu bude grob!

R. Katalinić Jeretov.

Različite viesti.

Za društvu sv. Cirila i Metoda u Istri. Povjerenik u Kopru sakupio je i uložio u tamošnjem posujalou na knjižicu br. 111 for. 220. Darovali su: Prof. Fr. Matušić kao utemeljiteljnu svotu 100 for., prof. Fr. Paučar kao utem. 100 for., gosp. X. Y. na račun utom. svote 10 for. — Dalje uplatio kao godišnji članovi za g. 1898. silsedna gospoda: Prof. Fr. Franković i for. ušitelj M. Kristofić i for., dušobrižnik Bl. Glavinca i for. a kao izvedbeni dar 4 for., Kranjca i for., ušitelj Janko Bardian i for. i N. N. i for. Prigodom imenuna našega objavljuje noga dra. Mateja Trinajčić, odvjetnika.

